Козловський В. В.,

доктор філологічних наук,

професор кафедри германської філології та перекладу

Інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЧЕННЯ З КОН'ЮНКТИВОМ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ, ПРАГМАТИЧНИЙ, КОГНІТИВНИЙ, ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ

Анотація. Стаття присвячена комплексному дослідженню німецького речення з присудком у формі кон'юктива: визначенню структурно-семантичної функції кон'юктива, інтерпретації в аспектах прагматики, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології.

Структурно-семантична роль кон'юктива полягає в організації будови речення та семантики. Доведено, що кон'юктив разом з іншими лексичними та граматичними елементами визначає певний структурно-семантичний тип речення.

У комунікативно-прагматичному аспекті досліджено відношення між модальним значенням кон'юктива («ірреальністю») і змістом прагматичних компонентів речення (метою мовця, видом іллокутивної дії, її ефективністю). Роль кон'юктива у вираженні змісту прагматичних компонентів речення доведено пробами на заміну його претеритальної форми на презентну, а також на індикатив. Проби показали зміни інтенції мовця, іллокутивного значення, порушення логіки розвитку ситуації спілкування.

У комунікативно-когнітивному аспекті встановлено відношення між компонентами прагматики реченням із кон'юнктивом і розумовими діями мовця: обґрунтовано мовленнєву поведінку мовця, вибір і застосування речення певної структури, семантики і прагматики. Визначена роль речення певного структурно-семантичного типу як засобу організації думки.

У лінгвокультурному аспекті визначено зв'язки між граматичною формою, прагматикою, когнітивним потенціалом речення та його лінгвокультурним змістом. Доведено, що речення з присудком у формі кон'юктива мають властивості комунікативно-прагматичних моделей, «власну» сферу застосування, конвенційний статус, високий ступінь ефективності. На основі когнітивної природи утворення, розвитку та закріплення за певними сферами вживання певні речення-моделі з кон'юнктивом набули еталонного образного значення, експліцитно відбивають пізнавальний досвід німецького народу, риси його культури.

Ключові слова: граматична форма, речення, структура, семантика, комунікативна прагматика, когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія.

Постановка проблеми. Об'єктом дослідження у статті є речення із присудком у формі кон'юктива (*Konjunktiv*), предметом – структурно-семантична функція кон'юктива, інтерпретація речення в аспектах прагматики, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології. Отже, **мета** роботи полягає у комплексному підході до опису об'єкта на матеріалі сучасної німецької мови. Така постановка питання є актуальною,

теоретично важливою, має прикладне значення. Пояснити це можна функціональним потенціалом німецького кон'юктива: його форми є визначальними структурними та семантичними компонентами низки властивих для німецької мови речень-моделей, які в умовах контексту виявляють суттєву інформацію комунікативно-прагматичного, когнітивного, лінгвокультурного характеру. Різномасштабне дослідження одиниць мови та мовлення належить до пріоритетних завдань сучасної лінгвістики.

Структурно-семантичний аспект інтерпретації об'єкта спрямований на визначення ролі форми кон'юктива в організації речення – побудови (*Bau*) та семантики (*Semantik*). Дослідження у цьому плані дозволили встановити, що форма кон'юктива разом з іншими лексичними і граматичними елементами визначає конкретний структурно-семантичний тип речення [2, с. 73–115].

Комунікативно-прагматичний аспект досліджує мову в дії (*Spracheinactu*) і спрямований на інтерпретацію відношень між конкретним елементом мови і людиною, котра використовує цей елемент у спілкуванні. Наукова новизна нашого питання полягає у визначенні ролі кон'юктива як граматичної форми та виду способу в організації окремих складників прагматики речення: наміру, мотивів мовця (автора), виду мовленнєвої дії, її ефективності.

Операційною одиницею в реалізації людиною задуманого слугує «комунікативна модель». Вона розглядається як варіант мовленнєвого кроку мовця / відповідного кроку адресата: наприклад, *пропозиція* часто зустрічає *вдячність*, можлива також інша реакція: *відхилення* / *відмова* / *підтримка* / *радість* / *насторога*.

Комунікативно-когнітивний підхід до мови досліджує розумові механізми та комунікативні процеси, котрі забезпечують здатність мови накопичувати, засвоювати та передавати знання [5; 21]. Назва «комунікативно-когнітивний» акцентує увагу на двох базових, взаємопов'язаних функціях мови – як способу спілкування і як способу пізнання світу. Отримані та накопичені знання (як результат спостережень і умовиводів) репрезентовані у свідомості у «структурованих одиницях» – «комунікативно-когнітивних» моделях знань. За допомогою таких моделей людина сприймає світ, формує думку, позначає уявлення про об'єкт, ідею, поняття, оцінює явища та форми прояву у суспільстві, організує втілення задуманого у мовлення [5; 21; 22].

У межах постановки головного питання інтерес викликає інтерпретація розумових дій людини, які можуть пояснити її поведінку – зокрема вибір і застосування речення певного струк-

турно-семантичного типу (у нас – це речення з кон'юнктивом), із його семантикою і комунікативно-прагматичною спрямованістю. Увага зосереджується саме на ролі форми кон'юнктива як важливого засобу організації та реалізації думки.

Лінгвокультурний аспект дослідження спрямований на встановлення та інтерпретацію фактів взаємодії мови та культури шляхом співвіднесення конкретної одиниці мови з кодами культури [3, с. 28; 6, с. 218]. Лінгвокультурологія інтерпретує семантику та прагматику елементів мови для встановлення значимої культурної інформації. Оскільки культура розвивається у надрах нації та забезпечує єдність національних культурних традицій, взаємозв'язок мови та культури перетворюється у взаємодію компонентів: «мова» ↔ «нація» ↔ «культура». Важливою є інтерпретація відношень між реченням із кон'юнктивом і лінгвокультурною інформацією речення. Вивчення лінгвокультурного аспекту граматичної форми є подальшим кроком у комплексному дослідженні знаку мови: від його синтаксичного оформлення, функції й далі – до змісту та смислу речення в конкретній ситуації взаємодії.

Дослідження відношень «граматична форма» ↔ «лінгвокультурологічна інформація» зумовлено нашим наміром визначити роль граматики у процесі організації речення, репрезентації фрагментів знань як реакції на навколишню дійсність.

Застосування когнітивного та лінгвокультурного підходів до розгляду об'єкта ґрунтується на теоретико-методологічному положенні В. фон Гумбольдта (*W. von Humboldt*) про те, що граматична одиниця слугує засобом організації думки [17, с. 419]. Х. Штейнталь (H. Steintal) також вважав, що граматику слід розуміти як «форму представлення думки» (<...> *als Darstellungsform von Gedanken, die das Stoffliche und das Formale des Gedankens durch differente Formen in Erscheinung bringt* <...>) [22, с. 391].

Виклад основного матеріалу. Перший приклад у роботі – діалог із роману Д. Нолля (D. Noll) «Пригоди Вернера Хольта» („*Die Abenteuer des Werner Holt*“).

Вахмістр Готтескнехт підслуховує небезпечну розмову своїх солдатів, учораших школярів, про «війну з руськими» (*Krieg mit Russen*). Він чує незадоволення подіями на фронті (<...> *війну програли* <...> – <...> *der Krieg wäre verloren* <...>), звинувачення в поразках військових і політиків; один солдат (*Branzner*) називає фюрера «ідіотом» (<...> *der Führer ist der größte Trottel!*). Після цих слів Готтескнехт вирішує зайти у приміщення казарми:

Die Türflöge auf. Gottesknecht trat ein. „Branzner! Sagte er streng. „Was höre ich? Was sagen Sie da?“

Schweigen.

„Ich drücke ja beide Augen zu“, fuhr Gottesknecht fort, „wenn sich einer mal eine kernige Bemerkung über die Führung erlaubt. Aber was Sie da eben gesagt haben, das geht zu weit!“ <...>

Branzner war in sich zusammengesunken und warf hilfeschende Blicke auf Wolzow, auf Holt, auf Gomulka. Wolzow sagte endlich: „Der Branzner ist ja sonst ein anständiger Kerl, vielleicht hat er es wirklich nicht so gemeint.“

„Wenn niemand etwas *gehört hätte, wäre* es zweifellos und das beste“, sagte Gottesknecht nach einigem Nachdenken.

„Ich hab nichts gehört“, sagte Gomulka. – „Ich auch nicht.“ – „Ich hab schon geschlafen.“ – „Ich als Nationalsozialist“, sagte Wolzow großartig, „müßte eigentlich darauf bestehen. Aber da will ich halt auch nichts gehört haben.“

„Schön“, sagte Gottesknecht. „Ich bitte mir aus, daß solche sinnlosen Streitereien in Zukunft unterbleiben. Gute Nacht.“

Sie schwiegen, bis die Barackentür ins Schloß gefallen war [14, с. 391].

Виокремлюємо з тексту речення *Wenn niemand etwas gehört hätte, wäre es zweifellos das beste*, яке належить вахмістру Готтескнехту. Організація речення: 1) складне, 2) зі сполучником *wenn* на початку підрядної частини і дієсловом (*gehört hätte*) у кінці, 3) головне речення у постпозиції, починається з дієслова (*wäre*), 4) присудок у головному і підрядному реченнях виражений у формі претеритального кон'юнктива (Plusquamperfekt Konjunktiv – *gehört hätte*), Präteritum Konjunktiv – *wäre*). Форма кон'юнктива виконує дві функції: структурну і семантичну, внаслідок чого зазначаємо конкретний структурно-семантичний тип речення – *ірреальне умовне речення (irrealer Konditionalsatz)*.

Щоб довести структурну та семантичну роль форми кон'юнктива у реченнєвому комплексі, замінимо кон'юнктив на індикатив (→ *Wenn niemand et was gehört hatte, ist es zweifellos das Beste*). Індикатив змінює структуру і семантику речення: *ірреальне* речення умови стає *реальним* реченням умови.

Такі трансформації особливо «відчутні», коли інтерпретація прикладу переходить на рівень комунікативної прагматики. Зміна модального плану (Konjunktiv: *Irrealität* → Indikativ: *Realität*) порушує прагматичний зміст речення: реальне умовне речення змінює вид іллокутивної дії оригіналу – *пропозиція*, з якою звертається до солдатів Готтескнехт (*Wenn niemand et was gehört hätte, wäre es zweifellos das beste*) і яка в основі своєї пов'язана з **наміром запропонувати** солдатам можливий варіант розвитку ситуації (він міг би застерегти їх від небезпеки), змінюється на *констатацію* дії в минулому (*Wenn niemand et was gehört hatte, ist es zweifellos das Beste*). У такому разі знімається питання про можливі негативні наслідки для солдатів. Отже, застосування форми речення з кон'юнктивом пов'язане з конкретною метою мовця, котра передбачає також конкретну мовленнєву дію, надію на певний комунікативний ефект. Контекст доводить, що задум вахмістра був правильний: реакція солдатів на пропозицію командира була такою, на яку він розраховував.

Комунікативно-когнітивна інтерпретації *пропозиції* вахмістра Готтескнехта пояснює логіку його розумових операцій (дій). Семантичні складники речення *Wenn niemand et was gehört hätte, wäre es zweifellos und das beste* – *Irrealität, Bedingung, behutsamer Vorschlag (нереальність, умова, обережна пропозиція)* визначають послідовність у думках вахмістра: 1) початковий крок – оцінка почутого (вона вкрай негативна); 2) далі йде стандартне рішення – втручання в розмову, щоб ситуація не мала подальшого розвитку; 3) дати зрозуміти підлеглим, що їх судження небезпечні для життя; 4) знайти варіант, який би міг повністю змінити ситуацію. Вибір Готтескнехтом речення умови з ірреальним модальним планом здається вдалим. Смісл кінцевого кроку задуманого – запропонувати солдатам те, чого насправді не було: пропозиція командира полягала в тім, щоб кожен погодився на те, що «нічого не чув». Формат ірреального речення умови стає мовленнєвим прийомом для реалізації мети вахмістра. Проба на заміну кон'юнктива на індикатив доводить не тільки прагматичну значимість кон'юнктива (повністю змінені прагматичні компоненти речення), а і комунікативно-когнітивну: індикативне речення порушує смисли у поведінці

мовця (вахмістра Готтескнехта). Незрозумілою виглядала б реакція солдатів на констатацію дії у минулому.

У лінгвокультурному аспекті цю ситуацію слід оцінювати як таку, що ілюструє такі концепти німецької культури, як ДИСЦИПЛІНА (DISZIPLIN) і ПОРЯДОК (ORDNUNG). Ці явища особливо чітко виявляються у сфері уставних відносин у німецькій армії. У нашому прикладі навіть *некатегорична пропозиція* вахмістра Готтескнехта (значною мірою за рахунок прагматики претеритального кон'юнктива) сприймається рекрутами як обов'язок для виконання. Завершальна частина ситуації засвідчує, що ідея Готтескнехта зустрічає одностайне розуміння і повну згоду.

Німецька **непряма мова** (*indirekte Rede*) має спеціальну ознаку – форму кон'юнктива: *Franz sagt, dass er im Stadtzentrum wohne*. Кон'юнктив: а) вказує на «чужі» слова (формальна функція), б) визначає синтаксичну залежність підрядного речення з «чужими» словами від авторської частини (синтаксична функція), в) слугує засобом протиставлення двох видів мовлення – особи, слова якої відтворюються (*Urheber*), й особи, котра виступає посередником (передавачем, мовцем – *Mitteiler, Berichter, Sprecher*) між автором слів (*Urheber*) і тим, хто сприймає (*Hörer*) речення з непрямою мовою (стилістична функція) [11; 16; 18; 19; 23].

Крім темпоральної функції, форми кон'юнктива у відповідному контексті беруть участь в організації **прагматики** речення, а саме – слугують засобом вираження *оцінної позиції* мовця щодо змісту «чужих» слів. У цьому плані *Präsens, Perfekt, Futurum I / II* вважаються формами, які вказують на «нейтральну» оцінну позицію мовця (він «тільки передає» / «не відповідає за істинність чужих слів» – *nur vermittelt / ohne Gewähr*); *Präteritum, Plusquamperfekt, Konditional I / II* можуть бути застосовані для підкреслення «негативного» оцінного ставлення мовця до змісту слів, що відтворюються / відтворені. Маються на увазі такі модальні значення, як *Annahme, Vermutung* – «припущення», *Zweifel* – «сумнів» і т. п.) [1, с. 198–199; 15, с. 184–187].

У **комунікативно-прагматичному аспекті** за такими значеннями, як, наприклад, «припущення», «сумнів» можна прочитати наміри мовця, визначити вид мовленнєвої дії, ступінь ефективності мовленнєвого кроку мовця. Приклад, який ми наводимо, відображає зрозумілу ситуацію у сфері полеміки: один лінгвіст (Ursula Behrens) висловлює *незгоду* з думкою свого опонента (Renate Baudusch).

In der ZPSK 44 (1991), Heft 4, S. 542–544, ist eine von Renate Baudusch verfaßte Rezension meiner Dissertation erschienen, in der die Rezension u. a. zu der Beurteilung kommt, ich **hätte** 'keine neuen theoretischen Erkenntnisse' (544) zu Interpunktion **anzubieten**. Aus dieser Einschätzung spricht für mich ein Ignorieren der grundlegenden Aussagen meiner Arbeit, das sich im Übrigen in nahezu jeden Satz der Rezension dokumentiert. Deshalb möchte ich einige wesentliche inhaltliche Punkte darlegen. Zuvor gestatte ich mir aber eine Anmerkung zu der Äußerung der Rezensentin, ich **hätte** 'wohl die /meinem/ Literaturverzeichnis angeführten einschlägigen Arbeiten gar nicht **gelesen** oder nicht **verstanden**' (542), ... [12, с. 142]

Проби за заміну форми претеритального кон'юнктива (**hätte** <...> **anzubieten**; <...> **hätte** <...> **nicht gelesen** <...> **nicht verstanden**) на презентну форму (→ **habe** <...> **anzubieten**; <...> **habe** <...> **nicht gelesen** <...> **nicht verstanden**) дозволя-

ють зазначити, що акт *незгоди* реалізується виключно за рахунок форми претеритального кон'юнктива. Визначення *незгоди* випливає з аналізу ситуації: **мета** У. Беренс – *дати зрозуміти* рецензенту, що *не поділяє її думку і не може з нею погодитися*. Форми → <...> **habe** <...> **anzubieten** <...>, <...> **habe** <...> **nicht gelesen** <...> **nicht verstanden** у цьому контексті не мають чіткого вираження: вони можуть бути прочитані і як індикативні, і як кон'юнктивні. Презентні форми або індикатив вказували б на інше ілюкутивне значення, давали б привід окреслити іншу мету автора.

Комунікативно-когнітивна інтерпретація прикладу – поведінки У. Беренс – ґрунтується на визначенні розумової дії у виборі форми претеритального кон'юнктива. Для У. Беренс важливо обрати і застосовувати такі словесні одиниці, які відповідають нормам наукової дискусії, нормам граматики та прагматики, будуть правильно сприйняті учасниками комунікативної взаємодії. Форма претеритального кон'юнктива з його суб'єктивним модальним значенням «негативності» відповідає зазначеним правилам наукової дискусії.

Лінгвокультурна інтерпретація прикладу ґрунтується на висновках попередніх аспектів. Норми ведення наукової дискусії важливі, тому що розкривають культуру мовленнєвої взаємодії у певному сегменті соціуму. Речення-моделі непрямої мови з присудком у формі претеритального кон'юнктива можна розглядати типовими мовленнєвими формулами для вираження таких актів, як, наприклад, *непогодження, сумнів, недовіра, відмова* тощо.

Продовжуючи цю думку, наведемо приклад зі статті А. Айрена (Arnim Ayren) «Über den Konjunktiv» (1992). Він пропонує проаналізувати таку ситуацію: До однієї високої за соціальним статусом особи (барона) прийшла людина. Барон не має бажання прийняти гостя. Про це він говорить своєму слугі. Останній іде до кімнати, де очікує відвідувач, і говорить йому: *Der Herr Baron läßt ihnen sagen, er sei für sie nicht zu sprechen*.

Вибір слугою (він виступає в ролі посередника) форми презенса кон'юнктива є у структурному аспекті формою вираження чужих слів, а в аспекті семантики і прагматики – формою *оцінного* ставлення слуги, його *дистанційності* від поведінки (слів) барона, *нейтрального* ставлення до переданого. Культурний підтекст слів слуги має конвенційну основу, а тому зрозумілий для гостя. «Нейтральне» ставлення слуги А. Айрен коментує так: Якщо б слуга замість форми **sei** застосував форму **ist** (*Der Herr Baron läßt ihnen sagen, er ist für sie nicht zu sprechen*), то тоді його ставлення до гостя було б ідентичним ставленню хазяїна. У такому разі слуга виглядав би не тільки не вихованою, а просто «брутальною людиною» (<...> *Gibt der Diener stets stereotyp seines Herrn Worte wieder; wiederholt er sie also, ohne sie abzuwandeln, dann könnte der Satz auch den Herrn selbst charakterisieren, dann ist dieser einer gewählten, einer differenzierenden Redeweise nicht fähig, also wahrscheinlich nicht nur momentan unhöflich, sondern eben überhaupt ein grober Kerl* (виокремлено нами – В. К.) [10, с. 7–8]. Ментальний код культури у цій ситуації виявляється у розумінні слугою *своїї* соціально-комунікативної ролі (поведінки) у відносинах між бароном і відвідувачем: належне виховання, що досягається поколіннями, підсвідомо диктує людині вибір такого мовленнєвого кроку, який вважається оптимально прийнятним для такого типу відносин. Лінгвокультурний аспект граматичної форми полягає тут у можливості застосування її людиною для вираження такого *оцінного* ставлення, що відо-

бражає соціально-статусні та національно-культурні правила поведінки у конкретному суспільстві.

Специфічними для німецької мови є речення-моделі типу: *Da wären wir am Ziel. Da hätten wir die Bescherung. Wie wäre es mit einer Partie Schach? Ich hätte gern die Tomaten. Das hätte (noch) gefehlt! Ich würde es anderstun.* Структурна специфіка кон'юнктива полягає тут у тому, що він слугує засобом організації усталених формул мовлення, а семантична – у репрезентації семи «дипломатичність / м'якість». У граматиці такої комунікативно-прагматичну функцію кон'юнктива позначають як «дипломатичний / ввічливий» кон'юнктив – *diplomatischer / höflicher Konjunktiv* [6, с. 91–92; 20, с. 89].

Представник структурної лінгвістики зазначив би, що присудок у таких реченнях виражений у формі претеритального кон'юнктива. Лінгвопрагматик підкреслив би часте вживання речень у спілкуванні, а також те, що, хоча присудок цих речень міг би бути виражений в індикативі (напр.: → *Da sind wir am Ziel. Da haben wir die Bescherung. Wie ist es mit einer Partie Schach? Ich tue es anders*), кон'юнктивним моделям надається перевага через «дипломатичну / ввічливу» конотацію [1, с. 197; 9, с. 194; 4; 16]. Лінгвокультуролог, ґрунтуючись на структурній і семантико-прагматичній інтерпретації речення, зробив би подальший крок у напрямку пояснення, чому речення з присудком у формі кон'юнктива відповідає німецькій манері виражати думку. Для лінгвокультуролога важливо виявити типові мовленнєві формули, вживання яких може бути зумовлено національно-ментальними чинниками [7, с. 78]. Граматики німецької мови вказують на те, що наведені нами речення є *мовленнєвими формулами ввічливості* (*höfliche Redeformeln*), котрі пройшли етапи концептуалізації й отримали статус речень-шаблонів. Вони вживаються у стандартних ситуаціях взаємодії для об'єктивації ввічливого твердження / констатації, ввічливої поради / рекомендації тощо [2, с. 271–274; 8; 13]. Так, різні за комунікативним типом речення: *Möchten Sie Tee? / Ich würde Ihnen gerne eine Tasse Tee anbieten / Eine Tasse Tee wäre jetzt am besten <...>* реалізують мету мовця: у ввічливій формі запросити співрозмовника до чаю. Лінгвокультурне значення граматичної форми кон'юнктива претерита (*möchten, würde, wäre*) виявляється у взаємодії цієї форми з типовою й еталонною манерою, кодом мовленнєвої поведінки німця у стандартній ситуації: йдеться про рису *ввічливості* під час звертання до співрозмовника із наміром: *попросити / запитати* його про що-н., *запропонувати* йому що-н., *запросити* його, наприклад, до столу, *дизнатися* у нього про що-н. і т. п.

Мовленнєві формули з кон'юнктивом доволі поширені у спілкуванні. Ментальність проявляється у зручності, високому рівні готовності сучасного німця вживати стандартизовані, «штамповані» фрази-кліше. «Ввічливі формули» з претеритальним кон'юнктивом можна вважати невід'ємною частиною «корпоративної ввічливості».

Висновки. Матеріал статті ілюструє можливість розгляду граматичної форми одночасно в різних аспектах.

Різноаспектне комплексне дослідження кон'юнктива як граматичної форми і як виду способу ілюструє можливості цього феномену виступати структурним і семантичним компонентом речення, який визначає у системі мови конкретний структурно-семантичний тип, а у межах певної ситуації – бере участь в організації комунікативно-прагматичної, комунікативно-когнітивної та лінгвокультурної інформації.

Звісно, не кожна граматична форма може одночасно виступати у зазначених функціях. «Обов'язковими» є формальна та семантична функції. Вони виявляються на рівні мови і за певних умов (у межах контексту) можуть продовжити свою «роботу» на рівні мовлення. Інформаційна наповненість граматичної форми залежить від її семантики, можливостей вживання форми у певних реченнєвих структурах, конвенційного статусу таких структур.

Перспектива дослідження цієї проблематики на матеріалі сучасної німецької мови полягатиме у встановленні цілісної картини взаємодії граматичної форми, її значення з компонентами прагматики речення, у визначенні когнітивної та лінгвокультурної інформації.

Література:

1. Адмони В.Г. Строй современного немецкого языка. Ленинград : Просвещение, 1972. 312 с.
2. Козловский В.В. Структурно-семантическая организация и коммуникативно-прагматическая направленность предложений с конъюнктивом в современном немецком языке : дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.04. Черновцы, 1997. 397 с.
3. Маслова В.А. Лингвокультурология : учебное пособие. Москва : Издательский центр «Академия», 2004. 208 с.
4. Марунько О.А. Усталені конструкції з кон'юнктивом у сучасній німецькій мові : автореф. дис. ... канд. філ. наук : 10.02.04. Київ, 2009. 20 с.
5. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. Москва : АСТ: Восток-Запад, 2007. 314 с.
6. Телия В.Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингво-культурный аспекты. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1996. 288 с.
7. Флакман А.А. Немецкий язык как отражение ментальности его носителей : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04; Нижегородский государственный лингвистический университет имени Н.А. Добролюбова. Нижний Новгород, 2005.
8. Adler D. Ich würde sagen – oder: Herr Konjunktiv. *Gedenkschrift für Jost Trier*. Hrsg. H. Beckers und H. Schwarz. Köln – Wien : Böhlau Verlag, 1975. S. 286–297.
9. Admoni Wladimir. G. Der deutsche Sprachbau. München : Verlag C.H. Beck, 1970. 311 S.
10. Ayren A. Über den Konjunktiv. Hrsg. von Klaus Isele. Eggingen-Augsburg, 1992. 49 S.
11. Becker M. Der Konjunktiv der indirekten Wiedergabe. Eine linguistische Analyse der „Skisseeines Verunglücken“ von Uwe Johnson. Zürich : Georg Olms Verlag, 1989. 211 S.
12. Behrens U. Rezension. *Sprachtypologie und Universalienforschung*. 1993. Band 46. Heft 2. S. 142–143.
13. Buscha J., Zoch I. Der Konjunktiv. München : Langenscheidt Verlag, 1992. 95 S.
14. Noll D. Die Abenteuer des Werner Holt. Berlin u. Weimar. 1972.
15. Flämig W. Zum Konjunktiv in der deutschen Sprache der Gegenwart. Inhalte und Gebrauchsweisen. Akademie-Verlag Berlin, 1959. 188 S.
16. Götte L., Hess-Lüttig E. W.B. Grammatik der deutschen Sprache. Sprachsystem und Sprachgebrauch. Gütersloh : Bertelsmann Lexikon Verlag, 1993. 624 S.
17. Humboldt, W. von. Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einfluß auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts. Werke, Bd. III. 1963. S. 368–756.
18. Jäger S. Der Konjunktiv in der deutschen Sprache der Gegenwart: [Untersuchungen an ausgew. Texten]. München : Max Hueber Verlag, 1971. 436 S.
19. Moskalskaja O.I. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Moskau : Hochschule, 1971. 384 S.

20. Schendels E. Deutsche Grammatik. Moskau : Hochschule, 1979. 397 S.
21. Redder A., Rehbein J. Zusammenhänge von Grammatik und mentalen Prozessen. Grammatik und mentale Prozesse. StauFFenburg Verlag, 1999. S. 1–11.
22. Steinthal H. Grammatik, Logik und Psychologie, ihre Prinzipien und ihr Verhältnis zueinander. Hildensheim : Olms, 1968. 528 S.
23. Weider E. Konjunktiv und indirekte Rede. Göppinger Arbeiten zur Germanistik № 569. Kümmerle Verlag. Göppingen, 1992. 370 S.

Kozlovsky V. Interpretation of the sentence with Conjunctive in modern German: structural, semantic, pragmatic, cognitive, linguacultural aspects

Summary. The article deals with comprehensive research of German sentences with Conjunctive focusing on structural, semantic, pragmatic, cognitive, linguacultural aspects.

The structural and semantic function of the Conjunctive is to organize the structure of a sentence and its semantics. It is proved that the Conjunctive, together with other lexical and grammatical elements, determines a certain structural-semantic type of a sentence.

In the communicative pragmatic aspect, we revealed and investigated the relationship between the modal meaning of the Conjunctive (“unreal”) and the content of the pragmatic components of the sentence (the speaker’s purpose, the type of illocutionary action, its effectiveness). The role of the Conjunctive in expressing the contents of the pragmatic compo-

nents of the sentence is proved by the attempts to replace its Preterite form with the Present form, as well as the Indicative. The analysis showed changes in the intentions of the speaker, illocutionary meaning, violation of the logic of the development of the communicative situation.

In the communicative cognitive aspect, the relationship between the components of pragmatics of a sentence with the Conjunctive and mental actions of the speaker were investigated: the speaker’s speech behavior, the application of the sentence of a certain structure, semantics and pragmatics were substantiated. The role of a sentence of a certain structural-semantic type as a means of organizing thought was determined.

In the linguacultural aspect, the connections between the grammatical form, pragmatics, the cognitive potential of the sentence and its linguistic and cultural content were determined. It is proved that sentences with the predicate in the form of the Conjunctive have the characteristics of communicative-pragmatic models, their own sphere of application, the conventional basis, and a high degree of effectiveness. Based on the cognitive nature of the formation, development and consolidation of certain areas of use, such sentence models with the Conjunctive acquired a custom figurative meaning and explicitly reflect the cognitive experience of the German people, the features of their culture.

Key words: grammatical form, sentence, structure, semantics, communicative pragmatics, cognitive linguistics, linguaculturology.